บทที่ 5

การวิเคราะห์ความต้องการมีบุตร

การวิเคราะห์ความต้องการมีบุตรในบทนี้ เป็นการวิเคราะห์หาตัวกำหนดความต้องการบุตรทางคณิตศาสตร์ โดยพิจารณาแต่เฉพาะปัจจัยที่สำคัญทางเศรษฐกิจตามแบบจำลองบทที่ 3 ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลที่สุ่มตัวอย่างมาดังได้เสนอแล้วในบทที่ 4 นั้น การหาตัวกำหนดความต้องการนี้ ศึกษาโดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ตามวิธีการวิเคราะห์ถดถอยแบบกำลังสองน้อยที่สุดอย่างธรรมดา ซึ่งเป็นวิธีประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการทำให้ค่าผิดพลาดของสมการที่ประมาณได้มีค่าน้อยที่สุด แต่ให้ค่าที่ประมาณได้ดีที่สุด คือ ไม่ลำเอียง (Unbias) ค่าความแปรปรวน (Variance) ก็มีค่าน้อยที่สุดในบรรดาค่าประมาณเส้นตรงนี้และวิธีการคำนวณไม่ยุ่งยาก อย่างไรก็ตามวิธีการประมาณค่าสัมประสิทธิ์วิธีนี้มีข้อสมมุติที่ควรคำนึงถึง คือ

1. ค่าความคลาดเคลื่อนหรือ ε_t (Error term หรือ Random disturbance term) มี distribution เป็นnormal
2. ε_t มีค่าเฉลี่ยเป็นศูนย์หรือ $E(\varepsilon_t) = 0$
3. ค่าความแปรปรวนของ ε_t เป็นเอกภาพหรือคงที่
4. ค่าของ ε_t แต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน (Nonautoregression)
5. ตัวแปรอิสระเป็น Non Stocnastic ซึ่งมีค่าคงที่ในตัวอย่างที่ซ้ำ ๆ กัน

ตัวแปรที่นำมาหาความสัมพันธ์ ตามแบบจำลองบทที่ 3 แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

ตัวแปรตาม ได้แก่ จำนวนบุตร

และ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ อายุของแม่ จำนวนชั่วโมงทำงานของแม่ อัตราค่าจ้างของแม่ จำนวนชั่วโมงทำงานของพ่อ อัตราค่าจ้างของพ่อ รายได้ทั้งหมดของครอบครัว ทรัพย์สินของครอบครัว และระดับการศึกษาของบุตรคนโต

ผลการศึกษา

จากการศึกษาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation coefficient)ของตัวแปรต่าง ๆ ดังตารางที่ 18 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระแต่ละตัว เป็นไปตามที่ทฤษฎี

คาดหมายเกือบทั้งสิ้น เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรกับอัตราค่าจ้างของพ่อแม่ ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรกับอายุของแม่ ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรกับระดับการศึกษาของบุตรคนโต ซึ่งเป็นตัวแปรแทนต้นทุนการเลี้ยงดูบุตร หรือราคาของบุตรและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (ดูจากตารางเดียวกันนี้) เช่น รายได้ของครอบครัวกับอัตราเงินเดือนของทั้งพ่อและแม่ ดังจะได้แสดงในรายละเอียดต่อไป

จากการที่ตัวแปรอิสระบางตัวมีความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกันนี้เป็นผลทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity ซึ่งจะทำให้การศึกษาสมการถดถอยมีความน่าเชื่อถือด้อยลง ดังนั้นการศึกษาสมการถดถอยจึงศึกษาโดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัวตามแบบจำลองในสมการเดียวกันเป็นสมการที่ (1) และศึกษาโดยการตัดตัวแปรตัวหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กันออกในที่นี้คือ อัตราค่าจ้างของพ่อแม่และรายได้ของครอบครัว ดังสมการที่ (3) และ (4) ในตารางที่ 19

ตารางที่ 17 แสดงความหมายของสัญญลักษณ์ของตัวแปรต่าง ๆ

สัญญลักษณ์	ความหมาย
N	จำนวนบุตรที่เกิดรอดกับสามีปัจจุบัน
A_g	อายุของผู้ให้สัมภาษณ์
T_{wm}	จำนวนชั่วโมงทำงานต่อวันของผู้ให้สัมภาษณ์
W_m	อัตราค่าจ้างต่อวันของผู้ให้สัมภาษณ์
Y_{tm}	รายได้รวมต่อเดือนของผู้ให้สัมภาษณ์
T_{wf}	จำนวนชั่วโมงทำงานต่อวันของสามีผู้ให้สัมภาษณ์
W_f	อัตราค่าจ้างต่อวันของสามีผู้ให้สัมภาษณ์
Y_{tf}	รายได้รวมต่อเดือนของสามีผู้ให้สัมภาษณ์
I	รายได้ทั้งหมดต่อเดือนของครอบครัว
A	ทรัพย์สินของผู้ให้สัมภาษณ์
Edn	ระดับการศึกษาของบุตรคนโต

ตารางที่ 18 แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร (Correlation Coefficient Matrix)

	A_g	T_{wm}	W_m	Y_{tm}	T_{wf}	W_f	Y_{tf}	I	A	Edn	N
A_g	1.0000	0.0071	-0.0176	-0.0208	-0.3083	-0.2764	-0.2772	-0.2514	-0.0871	-0.1384	0.3341
T_{wm}		1.0000	0.1367	0.1129	-0.1187	-0.0879	-0.0856	-0.0390	0.0227	0.0425	0.0341
W_m			1.0000	0.9639	0.0934	0.2206	0.2196	0.5060	0.2730	0.1080	-0.1980
Y_{tm}				1.0000	0.0767	0.1985	0.2027	0.5028	0.2982	0.1421	-0.2065
T_{wf}					1.0000	0.7233	0.7317	0.6707	0.2278	0.0765	-0.1772
W_f						1.0000	0.9920	0.9399	0.3836	0.1517	-0.1433
Y_{tf}							1.0000	0.9484	0.3897	0.1542	-0.1398
I								1.0000	0.4406	0.1821	-0.1903
A									1.0000	0.1793	-0.0472
Edn										1.0000	-0.0304
N											1.0000

ตารางที่ 19 สมการความต้องการมีบุตรของกรรมกรสตรีในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ตัวแปรตาม =จำนวนบุตรที่เกิดรอดกับสามีปัจจุบัน

ตัวแปร	สมการที่ 1	สมการที่ 2	สมการที่ 3	สมการที่ 4
Constant	-3.3279	2.6253	-3.0321	-3.3419
A_g	0.1264* (4.4584)	-	0.1213* (4.2308)	0.1264* (4.4717)
T_{wm}	0.2654 (0.7430)	0.2131 (0.5683)	0.1275 (0.3564)	0.2674 (0.7517)
W_m	-0.0006875 (1.2058)	0.0006210 (1.0378)	-	-0.0007641* (2.9830)
T_{wf}	-0.05287 (0.9675)	-0.09268 (1.6377)	-0.0008470 (0.0164)	-0.05386 (0.9955)
W_f	0.0001346 (0.2720)	0.0001105 (0.2121)	-	0.0000629 (0.4837)
I	-0.0000725 (0.1516)	-0.0000924 (0.1816)	-0.0001365 (1.2802)	-
A	0.00000074 (0.4940)	0.00000087 (0.5477)	0.00000062 (0.4074)	0.00000071 (0.4785)
Edn	0.1202 (0.4195)	-0.002298 (0.0774)	0.01202 (0.4147)	0.01161 (0.4074)
R^2	0.1591	0.0683	0.1263	0.1590
F-statistics	4.3521	1.9367	4.4796	4.9970
d.f.	8, 184	7, 185	6, 186	7, 185

หมายเหตุ: 1. ตัวเลขในวงเล็บคือ ค่า t-statistics.

2. *มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05

ตารางที่ 19 เป็นตารางแสดงผลการคำนวณสมการความต้องการมีบุตร 4 สมการ สมการที่ (1) เป็นสมการที่คำนวณโดยมีตัวแปรครบทุกตัวตามแบบจำลอง สมการที่ (2) เป็นสมการที่ตัดตัวแปรอายุของผู้ให้สัมภาษณ์ออก เพื่อ เปรียบ เทียบกับสมการที่ (1) ส่วนสมการที่ (3) และ (4) เป็นสมการที่ทดลองศึกษาการแก้ปัญหา Multicollinearity โดยการตัดตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันโดยตรง ออกหนึ่งตัว ซึ่งในที่นี้หมายถึง รายได้รวมทั้งหมด (I) และรายได้ต่อ เดือน (W_m, W_f) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในแง่ รายได้รวมทั้งหมด หมายถึงรายได้ต่อ เดือนทั้งของผู้ให้สัมภาษณ์และสามีรวมกันกับรายได้พิ เศษทั้งหมด เฉลี่ยต่อ เดือนทั้งของผู้ให้สัมภาษณ์และสามี สมการที่ (3) เป็นสมการที่ทดลองตัดรายได้ต่อ เดือนของผู้ให้สัมภาษณ์และสามีออก และสมการที่ (4) เป็นสมการที่ทดลองตัดรายได้รวมทั้งหมดออก

ผลการคำนวณความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร จากค่า F-test พบว่าสมการที่ (1) (3) และ (4) มีความ เชื่อถือได้ ณ ระดับความ เชื่อมั่น 95 เปอร์ เซนต์ ส่วนสมการที่ (2) มีค่า F-test ต่ำมาก คือ 1.9367 ซึ่งหมายความว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ประมาณได้ไม่ได้มีนัยสำคัญแต่ประการใด ซึ่งแสดงให้ เห็นว่าอายุของผู้ให้สัมภาษณ์มีความสำคัญ และมีผลต่อจำนวนบุตร เป็นอย่างมาก (ดูผลการคำนวณสัมประสิทธิ์ของอายุของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบ)

ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระทั้งหมด (R^2) ของทั้ง 4 สมการ มีค่าระหว่าง 0.0683-0.1591 สมการที่มีค่าระดับความสัมพันธ์ สูงสุดคือ สมการที่ (1) และ รองลงมาคือสมการที่ (4) ซึ่งมีค่าระดับความสัมพันธ์ไม่ต่างไปจากสมการที่ (1) นัก ($R^2_{(1)}$ = 0.1591, $R^2_{(4)}$ = 0.1590) ส่วนสมการที่มีค่าระดับความสัมพันธ์ต่ำที่สุดคือ สมการที่ 2 (ซึ่ง เป็นสมการที่ตัดตัวแปรอายุของผู้ให้สัมภาษณ์ออก) มีค่า เพียง 0.0683

สัมประสิทธิ์ของตัวแปรต่าง ๆ ผลการคำนวณพบว่า มีตัวแปร 3 ตัวที่มี เครื่องหมายถูกต้องตามทฤษฎีที่คาดหมายคือ อายุของผู้ให้สัมภาษณ์ อัตราค่าจ้างของผู้ให้สัมภาษณ์ (หรือ เงิน เดือนของผู้ให้สัมภาษณ์) และอัตราค่าจ้างของสามีของผู้ให้สัมภาษณ์ (หรือ เงิน เดือนของสามีของผู้ให้สัมภาษณ์) ผลของการทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์ของตัวแปรทั้งสามนี้ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของอายุของผู้ให้สัมภาษณ์มีนัยสำคัญ ณ ระดับ 99 เปอร์ เซนต์ทั้งสามสมการ (สมการที่ (1) (3) และ (4)) สัมประสิทธิ์ของอัตราค่าจ้างของผู้ให้สัมภาษณ์ในสมการที่ (1) และ (2) มีความ เชื่อได้เพียง ณ ระดับ 50 เปอร์ เซนต์ แต่ในสมการที่ (4) มีความ เชื่อถือได้ถึง 95 เปอร์ เซนต์ ส่วนอัตราค่าจ้างของสามีของผู้ให้สัมภาษณ์มีค่า t-test ต่ำมาก จากสี่สมการ ค่า t-test สูงสุดของตัวแปรนี้มีค่า เพียง 0.4837 ดังนั้นสัมประสิทธิ์ของตัวแปรนี้

จึงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแต่ประการใด และนอกจากนี้เครื่องหมายของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนี้กับจำนวนบุตร (ดูตารางที่ 18) มีค่าเป็นลบ ซึ่งตรงกันข้ามกับเครื่องหมายของสัมประสิทธิ์ของตัวแปร เหตุที่เป็นเช่นนี้คาดว่าเป็นเพราะลักษณะของข้อมูลของตัวแปรนี้มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงมาก ดังจะเห็นได้จากค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรปรวน (The coefficient of variation)[1] ของตัวแปรนี้มีค่าสูงมาก (มากกว่าหนึ่ง)

สำหรับตัวแปรอื่น ๆ ที่เหลือต่างล้วนพบว่าค่า t-test ต่ำมาก หรือสัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่คำนวณได้นั้นไม่มีนัยสำคัญประการใด

แต่อย่างไรก็ตาม ผลของการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่เหลือเหล่านี้มีลักษณะบางประการที่น่าสนใจ คือ

ผลการคำนวณสัมประสิทธิ์ของรายได้ของครอบครัว พบว่า ความสำคัญของรายได้รวมของครอบครัวที่มีต่อการตัดสินใจมีบุตร มีน้อยกว่าอัตราค่าจ้างทั้งของผู้ให้สัมภาษณ์ และสามี ดังจะเห็นได้จากสมการที่ (1) และ (2) ค่าสัมประสิทธิ์ของอัตราค่าจ้างทั้งของผู้ให้สัมภาษณ์และสามี มีขนาดใหญ่กว่าสัมประสิทธิ์ของรายได้ของครอบครัว และเมื่อเพิ่มตัวแปรรายได้ของครอบครัวเข้าไปในสมการแล้วทำให้ค่า R^2 เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย (ดูภาคผนวกที่ 1) เมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรอื่น ๆ

เครื่องหมายของสัมประสิทธิ์ของ I จากการคำนวณปรากฏว่าได้ค่าเป็นลบเช่นเดียวกับอัตราค่าจ้างของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งตามแบบจำลองคาดว่าตัวแปรนี้จะมีความสัมพันธ์เป็นบุตรในทางเดียวกัน คือเป็นบวก เหตุผลที่เป็นไปได้ในการอธิบายการสอดคล้องของเครื่องหมายของรายได้ของครอบครัวและอัตราค่าจ้างของผู้ให้สัมภาษณ์และสามี ก็คือ เนื่องจากรายได้ของครอบครัวเกิดจากรายได้ที่เป็นเงินเดือนรวมกับรายได้พิเศษต่อเดือนทั้งของผู้ให้สัมภาษณ์และสามี หรือ

$$I = Y_m + \text{รายได้พิเศษต่อเดือนของผู้ให้สัมภาษณ์} + Y_f + \text{รายได้พิเศษต่อเดือนของสามี} \quad (1)^2$$

---

[1] ค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรปรวน = $\frac{\text{ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน}}{\text{ค่าเฉลี่ย}}$

[2] จากบทที่ 4 หน้า 30

$$Y_m = k \times W_m \quad (2)^1$$

และ $$Y_f = k \times W_f \quad (3)$$

Y_m คือ รายได้ที่เป็นเงินเดือนของผู้ให้สัมภาษณ์ W_m คืออัตราค่าจ้างต่อเดือนของผู้ให้สัมภาษณ์ Y_f คือ รายได้ที่เป็นเงินเดือนของสามี W_f คือ อัตราค่าจ้างต่อเดือนของสามี และ K คือจำนวนวันทำงานต่อเดือน ซึ่งในที่นี้เท่ากับ 26 วัน

ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่าง I กับ Y_m และ I กับ Y_f จึงมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงถึง 0.5060 และ 0.9399 และมีเครื่องหมายเป็นบวก

และเนื่องจากตัวแปรต่าง ๆ ในสมการที่ (1) เป็นบวกทั้งหมด ฉะนั้น I จึงมีเครื่องหมายเป็นบวกด้วย

และจากการที่สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีค่าสูงดังกล่าว จึงเป็นผลให้ค่า t-test ของตัวแปรต่าง ๆ นี้มีค่าต่ำ[2] ดังจะเห็นได้จากสมการที่ (3) และ (4) กล่าวคือ เมื่อตัดตัวแปร Y_m และ Y_f ออก (สมการที่ (3)) เป็นผลทำให้ค่า t-test ของ I สูงขึ้นทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ของ I มีความเชื่อถือได้ ณ ระดับความเชื่อมั่น 75 เปอร์เซนต์ และเมื่อตัดตัวแปร I ออกจากสมการที่ (1) (ดูสมการที่ (4)) เป็นผลทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ของ Y_m มีความเชื่อถือได้เพิ่มขึ้นจากระดับความเชื่อมั่น 50 เปอร์เซนต์ เป็น 95 เปอร์เซนต์ ส่วนค่าสัมประสิทธิ์ของ Y_f ถึงแม้จะตัดตัวแปร I ออกแล้วยังไม่สามารถทำให้ค่านี้มีนัยสำคัญ แต่ค่า t-test ของตัวแปรนี้ก็เพิ่มขึ้นระดับหนึ่ง และการตัดตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันออกตัวใดตัวหนึ่งยังเป็นผลทำให้ค่า F-test เพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้นจึงนับได้ว่า การตัดตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน ระดับหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity ออกตัวใดตัวหนึ่งเป็นการแก้ปัญหา Multicollinearity ได้

จากการที่เครื่องหมายของสัมประสิทธิ์ของรายได้ทั้งครอบครัวเป็นลบ เช่นเดียวกับ

---

[1] จากบทที่ 4 หน้า 22

[2] Fox, A Carl, "Intermediate Economic Statistics (New York, John Wiley & Sons, Inc. 1968) หน้า 256 - 265.

อัตราค่าจ้างของผู้ให้สัมภาษณ์ อาจจะชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามระหว่างจำนวนบุตรกับรายได้ของครอบครัวสำหรับกรณีประชากรกลุ่มนี้ (แม้จะมีปัญหา Multicollinearity จนกระทั่งในบางกรณีที่ทำให้เครื่องหมายของสัมประสิทธิ์ของตัวแปรเปลี่ยนไป[1] แต่เครื่องหมายของสัมประสิทธิ์ของรายได้ของครอบครัวในสมการที่ (3) ก็ยังเป็นลบ) ดังนั้นกรณีสำหรับประชากรกลุ่มนี้ เด็กจึงอาจเป็นสินค้าด้อย (Inferior Goods) ซึ่งนับว่าเป็นไปได้ เนื่องจากบุตรนี้อาจจะก่อให้เกิดทั้งความพอใจและไม่พอใจแก่พ่อแม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับอัตวิสัยและภาวะวิสัยของเด็กคนนั้น ซึ่งแตกต่างกันไประหว่างครอบครัวหนึ่ง ๆ และเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่าสภาพความเป็นอยู่ของกรรมกรไทยโดยมากมีมาตรฐานการครองชีพอยู่ในระดับต่ำ สภาวะแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเด็ก ดังนั้น เด็กบางคนก็อาจจะเป็นภาระแก่พ่อแม่ด้วย ทำให้พ่อแม่ไม่อยากมีบุตรเพิ่ม

และจากผลการศึกษาพบว่า เครื่องหมายของตัวแปรทรัพย์สินมีค่าเป็นบวกทุกสมการ แต่ค่าของสัมประสิทธิ์มีค่าน้อยมาก หมายความว่าถ้ากรรมกรเหล่านี้มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ความต้องการมีบุตรก็จะเพิ่มขึ้น แต่ผลของการเปลี่ยนแปลงในทรัพย์สินจะทำให้จำนวนบุตร หรือความต้องการมีบุตรเปลี่ยนแปลงไปเพียงเล็กน้อย

นั่นคือ ถ้ารายได้ของกรรมกรเพิ่มขึ้น เขาจะยังไม่ต้องการมีบุตรเพิ่ม เขาจะนำรายได้ส่วนที่เหลือจากการเลี้ยงชีพไปซื้อเป็นทรัพย์สินก่อน จนกว่าจะมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น (ซึ่งการเพิ่มขึ้นของทรัพย์สินนี้อาจจะเพิ่มโดยการได้รับมรดกก็ได้) เขาเหล่านั้นจึงต้องการมีบุตรเพิ่มขึ้น

สัมประสิทธิ์ของชั่วโมงทำงานของผู้ให้สัมภาษณ์ แม้ผลคำนวณจะได้เครื่องหมายเป็นบวก ซึ่งหมายความว่า ผลของการเปลี่ยนแปลงจำนวนชั่วโมงทำงานนั้นมีผลต่อรายได้ ถ้าชั่วโมงทำงานของผู้ให้สัมภาษณ์มากขึ้นจะทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์มีรายได้มากขึ้น และมีผลทำให้จำนวนบุตรเพิ่มขึ้น แต่ที่ปรากฏในที่นี้ ผลของการเปลี่ยนแปลงจำนวนชั่วโมงทำงานต่อรายได้ของผู้ให้สัมภาษณ์ของข้อมูลชุดนี้เป็นไปในทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองเป็นลบ (ดูตารางที่ 18) เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีรายได้ต่ำมาก ๆ มักเป็นผู้ที่

---

[1] Fox, A Karl, เพิ่งอ้าง., หน้า 262 - 265.

ต้องทำงานล่วงเวลา เพราะอยู่ในตำแหน่งที่ต้องทำงานล่วงเวลาด้วย เช่น การตรวจและตกแต่งผืนสิ่งทอ การวัดพับผ้า การทำความสะอาด เป็นต้น ขณะเดียวกันรายได้ที่ได้จากการทำงานล่วงเวลาก็ยังมีอัตราน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราค่าจ้างของผู้ทำงานในตำแหน่งอื่นที่ต้องใช้ฝีมือมากกว่า ดังนั้นรายได้รวม (อัตราค่าจ้างรวม) ของคนกลุ่มนี้จึงยังต่ำอยู่ ในขณะที่ชั่วโมงทำงานมากกว่าคนอื่น ๆ เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างชั่วโมงทำงานของผู้ให้สัมภาษณ์กับรายได้เป็นลบ ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับจำนวนบุตรเป็นลบด้วย (ดังที่ได้อธิบายข้างต้น) จึงเป็นผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรและชั่วโมงทำงานของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นบวก ซึ่งกล่าวได้ว่า ในกรณีที่ข้อมูลเป็นปกติคือ ถ้าการเปลี่ยนแปลงในรายได้มีทิศทางเดียวกันกับการเปลี่ยนแปลงของจำนวนชั่วโมงทำงานแล้วจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรและชั่วโมงทำงานของสตรีเป็นลบตามทฤษฎี

สำหรับชั่วโมงทำงานของสามีของผู้ให้สัมภาษณ์ แม้ตามลักษณะของสังคมไทย การเลี้ยงดูบุตรจะเป็นภาระหน้าที่ของสตรีก็ตาม แต่เนื่องจากสามีของผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนี้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 35.75 ว่างงาน (ในขณะที่ไปสัมภาษณ์) (ดูตารางที่ 8) ดังนั้นจึงเข้าใจว่าภาระการเลี้ยงดูบุตรจึงตกอยู่กับผู้เป็นสามีด้วย การเปลี่ยนแปลงในจำนวนบุตรจึงขึ้นอยู่กับจำนวนชั่วโมงทำงานของสามีด้วย และเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามดังที่คำนวณได้

การศึกษาของบุตรคนโต ผลการคำนวณส่วนใหญ่ได้เครื่องหมายผิดไปจากสมมุติฐาน คือ ได้เครื่องหมายเป็นบวก ยกเว้นสมการที่ (2) สมการเดียวที่มีเครื่องหมายเป็นลบ และสอดคล้องกับเครื่องหมายของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจจะเนื่องมาจากการใช้ตัวแปรแทนซ้อนตัวแปรแทน คือ ใช้ระดับการศึกษาของบุตรคนโตแทนค่าใช้จ่ายในการศึกษา และค่าใช้จ่ายในการศึกษานี้แทนราคาของเด็กอีกที ความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างตัวแปรนี้จึงเลื่อนไป นอกจากนั้นแล้วระดับการศึกษายังถือได้ว่า เป็นส่วนหนึ่งของคุณภาพของเด็กในกรณีเช่นนี้ เมื่อเด็กมีคุณภาพดีขึ้นย่อมจะทำให้มีอุปสงค์ต่อเด็กมากขึ้นด้วย กล่าวคือ ความสัมพันธ์ของจำนวนบุตรและระดับการศึกษาอาจเป็นบวกได้